

Pelagisch jagen op de Noordzee

Loes en Frans van der Feen

Direct na de aankondiging, lang geleden, melden we ons aan voor deze bijzondere zee-excursie op 8 oktober 2006, want er zijn nog wel wat vogels aan onze waarnemingenlijst toe te voegen. Voor ons gevoel midden in de nacht, half zes, vertrekken we met een aanzienlijke rij auto's vanaf het Stadionplein voor een lange autorit naar het werkeiland Neeltje Jans. Twee uur later schepen we met 45 mensen in op de Maatje Adriana, die even na achten via de Roompotsluizen het zeegat uitvaart. We zien zwermen piepers en vinkachtigen langs de Oosterscheldekering trekken.

Maatje Adriana kiest het ruime sop

FOTO: MARTIJN DE JONGE

Zeeziek In de week voor 8 oktober stuurde Jan Timmer adviezen van Guus van Duin door, om zeeziekte te voorkomen. Verscheidene excursiegangers hebben dan ook een reistabletje ingenomen, een watje of oordopje in één oor gepropt en mijden voorplecht en vooronder.

Omdat het de vorige dag erg hard gewaaid heeft, is de zee nog behoorlijk ruw. Ondanks de genomen maatregelen hangen enkele vogelaars al na een poosje over de reling om wat kwijt te raken, waarna het een stuk beter gaat. Eén deelnemer is echter de hele dag zeeziek gebleven.

Ons bevalt een plaats midden op het achterdek wel, waar je goed de horizon in het oog kan houden, ook zo'n tip. Een aantal deelnemers durft er nauwelijks weg te gaan. Je hebt er trouwens ook goed zicht op de zeevogels.

Chum Al gauw begint de zon door te breken, die - af en toe gehinderd door wat sluiers - de hele dag voor goed licht zorgt. Er waait een zuidzuidwestenwind die later afneemt tot kracht 3, maar evengoed komt onze warme kleding goed van pas.

Juvenile Jan-van-gent naast de boot

FOTO: RICARDO VAN DIJK

Grote Jager

FOTO: MARTIJN DE JONGE

Op het middendek staan emmertjes met "chum" klaar, een vieze smurrie van visafval, wat Jan Timmer van een haringverkoper in Amsterdam heeft meegebracht. Hier roeren enkele enthousiastelingen slaolie doorheen, zodat het goed blijft drijven. De deelnemers hebben allemaal een brood van eergisteren op de kop getikt en de schipper had nog een oud partijtje Makreel staan. Alles om de zeevogels te lokken. Na een poosje varen vliegen de eerste boterhammen door de lucht en worden steelpannetjes chum overboord gegooid. Al gauw worden we gevolgd door grote zwermen mantelmeeuwen, Visdieven en een enkele Noordse Stern. Pas echt leuk wordt het als er ook Jan-van-genten bij komen. Scherpe waarnemers spotten een eenzame Fuut die over het water snelt, een groepje Rotganzen, wat Aalscholvers en soms een Zwarte Zee-eend. Een duiker wordt door sommigen als Roodkeel- en door anderen als Parelduiker gedetermineerd.

Jagers! Na een flink eind varen, verdwijnt ook de Belgische kust uit het zicht en zitten we midden op zee, waar we door hoge golven heen en weer worden gesmeten. Lopen over het schip wordt een acrobatische toer. Iemand vraagt zich - enigszins benauwd - af hoe diep de zee hier wel niet is, zo midden op dat grote water, zonder land in zicht. Welnu, heel diep denk ik; daarom heet deze excursie ook pelagisch, want volgens Van Dale betekent dat de "diepe zee betreffende".

Verderop legt de schipper de boot stil, zodat we alle gelegenheid krijgen om de vogels goed te bekijken. Een van de hoogtepunten is dat er een Grote Jager vlak boven ons verschijnt, zodat we hem goed kunnen bekijken. Even later volgen een Kleine en een Middelste Jager. De Middelste is te herkennen aan de gedraaide middelste staartpennen, die op lepels lijken en de Kleine Jager heeft middelste staartpennen die puntig uitsteken. Deze rovers doen hun naam eer aan, want telkens zien we ze Visdiefjes of Kleine Mantelmeeuwen aanvallen in de strijd om het voedsel.

De Kleinste Jager zien we niet, net zo min als de Vorkstaartmeeuw en de Vale Pijlstormvogel, die Jan Tim-

mer ons in het vooruitzicht heeft gesteld. Ook de Noordse Stormvogel is opvallend afwezig. Desalniettemin niets dan lof voor de uitstekende organisatie van deze dag. Bovendien hebben we kunnen genieten van de spectaculaire vliegshow van de jagers.

Makreel op sleeptouw Tegen twaalf beginnen we aan de terugtocht. De sterken onder de opvarenden durven zich inmiddels te wagen aan de soep, een broodje bal of worst met mosterd, wat allemaal in de kombuis verkrijgbaar is.

Omdat degene die de Makreel in stukken snijdt in plaats van zo'n stuk het mes naar de meeuwen gooit, moeten de vissen maar in zijn geheel overboord. Volwassen mantelmeeuwen hebben daar geen moeite mee. Het is verbazingwekkend hoe ze de flinke Makrelen al vliegend naar binnen werken. Om op een andere manier de aandacht van de vogels te trekken, bindt de schipper een Makreel aan een touwtje achter het schip. Vooral juveniele Jan-van-genten, met haast een mooiere tekening op hals en borst dan de volwassen vogels, duiken telkens op die vis. Soms laat er één zich, tot onze grote hilariteit, een stukje meeslepen. Omdat de beesten er een beetje gefrustreerd van worden, wordt de Makreel maar weer losgeknipt.

Er zijn inmiddels ook Dwergmeeuwen gezien, en een Drieteen- en een Geelpootmeeuw. We varen nog wat heen en weer, maar het lokvoer raakt langzamerhand op, al gooien we ook nog wat van een zeehengeltocht overgebleven pieren overboord. De deelnemers beginnen genoeg te krijgen van het voortdurende geronk van de scheepsmotor en tegen vieren leggen we weer in de haven aan.

Zo kan iedereen na deze lange en leuke dag op het water de terugtocht aanvaarden.

Soortenlijst pelagische tocht 8 oktober 2006

Rotgans	Middelste Jager	Zeekoet
Zwarte Zee-eend	Kleine Jager	Alk
Middelste Zaagbek	Grote Jager	Veldeeuwerik
duiker spec.	Dwergmeeuw	Graspieper
Fuut	Kokmeeuw	Oeverpieper
Jan-van-gent	Stormmeeuw	Waterpieper
Aalscholver	Geelpootmeeuw	Grote Gele Kwikstaart
Bruine Kiekendief	Zilvermeeuw	Witte Kwikstaart
Scholekster	Kleine Mantelmeeuw	Ekster
Bontbekplevier	Grote Mantelmeeuw	Kauw
Drieteenstrandloper	Drieteenmeeuw	Spreeuw
Wulp	Grote Stern	Vink
Oeverloper	Visdief	Kneu
Steenloper	Noordse Stern	

Buffelkopeend in de Gouwzee

Ellen de Bruin

FOTOS: RICARDO VAN DIJK

Op zondagmiddag 24 september 2006 zag ik vanaf de Waterlandse Zeedijk van Monnickendam naar Marken tussen de vele andere eenden en Meerkoeten al gauw een opvallende eend door mijn telescoop. Het was bij de parkeerplaats aan de dijk alwaar een informatiepaneel over de Gouwzee staat, ter hoogte van hectometerpaal 9.4. Wat als eerste opviel was het contrastrijke zwart-witte kleed. Al snel kwam ik tot de conclusie dat het – onmiskenbaar – een mannetje Buffelkopeend *Bucephala albeola* betrof.

Na mijn melding van de Buffelkop konden andere vogelaars de vogel eerst niet vinden. Dus ben ik vier dagen later terug gegaan, op donderdag 28 september, om te kijken of de eend nog aanwezig was. Al na vijf minuten vond ik hem weer terug. Het gedrag was net als de vorige keer zeer actief: de vogel foerageerde en dook veelvuldig onder water. Na deze dag is de vogel ook door anderen gezien; de laatste waarneming was op 5 oktober 2006.

Zelf vind ik de wilde herkomst van sommige uitheemse eenden en ganzen al snel dubieus; er worden immers veel watervogels gehouden in Nederland. Een aantal vogelaars sluit de kans echter niet uit dat deze Buffelkopeend wild kan zijn. Daarbij speelt het feit of de vogel geringd is of niet een belangrijke rol. Het ongeringd zijn vormt echter nog geen onomstotelijk bewijs dat het werkelijk om een wilde vogel handelt. Er wordt ook gelet op kenmerken die op gevangenschap kunnen duiden. Bij eenden is de aanwezigheid van ringen, vanwege hun op het water dobberende gedrag, vaak lastig vast te stellen. Ton Lakeman en Pim Julsing is dit echter wel gelukt, getuige de email-berichten die VWGA-lid Will Schep van hen kreeg:

"Vrijdag 29-9 zag ik de Buffelkop ca. 150 tot 200 meter uit de waterkant, een stukje verder richting